

Doelen en lezers bepalen

Spiekbriefje Stappenplan tekstproductie

Tekstproductiestappen	Lessen	Dossier
Opzetten		Tekststructuur
Doelen en lezers bepalen	Doelen en lezers	Doelen en lezers-tabel
Beschrijvende structuur maken	Doorwaagmethode®	Vragenstructuur
Argumentatiestructuur maken	PAC-methode®	PAC-argumentatiestructuur
	MAC-methode®	MAC-argumentatiestructuur
Uitschrijven		Uitgeschreven tekst
Structuren vullen	Macramémethode®	Romplekst
	OPA-methode®	
Redigeren		Geredigeerde tekst
op zinsbouw en woordkeus	Grammaticale criteria	Deels geredigeerde tekst
	Stijlfouten	
	Stijlcriteria	
	Stijlfiguren	
op doel- en lezergerichtheid	Doel- en lezergericht	
op spelling	Spelling	
op leestekens	Leestekens	
op overige problemen	Tantalus	

Inhoud

1.	Doelen en lezers bepalen	2
	Bepaal welke doelen u wilt bereiken	3
	Bepaal bij welke lezers u uw doelen wilt bereiken	7

---

1. Doelen en lezers bepalen

U hebt als schrijver met elke tekst een doel, en u verwerkt in elke tekst een hoeveelheid kennis, vaardigheden en meningen (KV&M).

In het ideale geval lopen uw doelen parallel aan die van uw organisatie. Elke tekst die u schrijft draagt dan bij aan het doel van de organisatie.

In elke tekst die u schrijft gebruikt u KV&M van de organisatie, of draagt u bij aan de KV&M van de organisatie. In het ideale geval is die KV&M voor u toegankelijk, en is uw bijdrage bruikbaar voor anderen.

U zult uw schrijfdoel af moeten stemmen op de verwachtingen van uw lezers. Ook de kennis, vaardigheden en meningen die u in uw tekst bekend verondersteld, zult u af moeten stemmen op die van de lezers.

U leert in deze module doelen en KV&M van uw tekst bepalen. Dat is het eerste wat u doet wanneer u een tekst opzet. Het resultaat van deze stap maakt het u mogelijk een tekstsoort te kiezen en een tekststructuur te maken.

Deze module resulteert in een doelen- en een lezerstabel voor uw dossier.

Bepaal welke doelen u wilt bereiken

Deze module leert u de doelen per tekst -per eenheid van distributie- te verzamelen. De methode is ook geschikt om doelen te bepalen voor een reeks teksten, of voor een bepaalde soort teksten van uw organisatie.

U kunt de doelen bepalen van de reeks teksten die de introductie van een geheel vernieuwde zeep begeleiden. Met elke introductietekst zult u een aantal van die doelen proberen te bereiken.

U kunt ook de doelen vaststellen voor alle offertes, of voor alle klachtenbrieven die uw organisatie beantwoordt.

Met elke offerte of klachtenbrief zult u in ieder geval die doelen proberen te bereiken.

voorbeeld 1.1 Doelen voor reeksen of soorten.

Doelen zijn er in drie soorten. Ze zijn op twee manieren te rangschikken. U rangschikt ze voor uw tekst in de doelen- en lezerstabel.

Drie soorten doelen

Zakelijke schrijvers hanteren drie soorten doelen. Ze willen de lezers met hun tekst informeren, instrueren of overtuigen.

<i>Soort</i>	mijn lezer moet iets	effect als doel bereikt is
<i>informeren</i>	weten	lezer weet ...
<i>instrueren</i>	doen	lezer doet ...
<i>overtuigen</i>	vinden	lezer vindt ...

De lezer weet hoe auto's het milieu belasten.

De lezer kiest tussen verantwoord en onverantwoord autogebruik.

De lezer vindt dat hij per rit pas voor de auto moet kiezen wanneer gebruik verantwoord is.

voorbeeld 1.2 De drie doelensoorten.

Twee hiërarchieën

Doelen zijn in twee hiërarchieën te rangschikken.

Volgorde van de soorten

De soorten hebben vaak een afhankelijke volgorde. De lezer moet weten voor hij kan, en hij moet vinden voor hij zal.

De lezer moet in ieder geval weten wat verantwoord is en wat niet, en hij moet vinden dat hij moet kiezen, voor hij echt per rit zal kiezen.

voorbeeld 1.3 Volgorde van de doelensoorten.

Het is mogelijk dat een lezer al voldoende weet, bijvoorbeeld. Dan kunt de informerende doelen overslaan. Die voor de andere doelen benodigde kennis noteert u onder “kennis van de lezers” in de lezers-tabel. Het lijkt nu of u wat al te snel naar de instruerende doelen springt, maar die sprong wordt “gevuld” in de lezerstabel.

Het is mogelijk dat u alleen informerende doelen hebt. Dan hebt u een hiërarchie met een open einde. Maar teksten "ter informatie" veroorzaken infostress bij uw lezers en een tekstinfarct in uw organisatie. Disciplineer uzelf met de controlevraag "wil mijn lezer dit echt weten?".

Volgorde binnen een soort

Ook binnen een soort is er vaak een afhankelijke volgorde. De lezer kan dan pas D begrijpen, als hij A, B en C weet.

Je kunt een lezer pas uitleggen hoe auto's het milieu belasten (D), als hij weet wat auto's zijn (A), wat milieu is (B), en hoe milieu belast kan worden (C).

voorbeeld 1.4 Volgorde van doelen.

Het is mogelijk dat een lezer A, B en C al weet. Dan kunt u volstaan met D als doel voor uw tekst. A, B en C zet u als kennis, vaardigheden of meningen in de lezerstabel. Het lijkt nu of u wat al te snel naar informeerdoel D springt, maar die sprong wordt “gevuld” door KV&M van de lezer.

Doelen- en lezerstabel I

Een hulplijntje: waar over, en aan wie?

Voor we onze doelen gaan bepalen, moeten we ons afvragen waar onze tekst over gaat en aan wie we schrijven. We tekenen een hulplijntje af: wat is ons onderwerp, wie zijn onze lezers.

Waar u over schrijft, en aan wie, dat bepaalt u meestal niet zelf. Er komt een opdracht, een kamervraag, een vraag van een collega. Aan wie u schrijft, is daarmee meestal ook al bepaald.

Deze module gaat niet in op de strategische vragen "wie moet ik wanneer wat vertellen". Die vragen gaan aan het schrijven vooraf.

Zet onderwerp en lezers in dit tabelletje.

<i>Hulplijntje</i>	
Onderwerp	<input type="text"/>
Lezers	<input type="text"/>

Stel, de baas wil van u als financieel expert een schriftelijk advies over algemene bedrijfsfinanciering: welke mogelijkheden zijn er, voor welke kunnen we het beste kiezen.

<i>Hulplijntje</i>	
Onderwerp	algemene bedrijfsfinanciering
Lezers	de baas

Inventariseer doelen

U inventariseert de doelen voor uw tekst door ze in de *doelen- en lezerstabel* te zetten.

Doelen	
1 Weten	<input type="text"/>
2 Doen	<input type="text"/>
3 Vinden	<input type="text"/>
Lezers	
1 Verwachtingen	<input type="text"/>
2 Kennis	<input type="text"/>
3 Vaardigheden	<input type="text"/>
4 Meninge	<input type="text"/>

Stel, de baas wil van u als financieel expert een schriftelijk advies over algemene bedrijfsfinanciering: welke mogelijkheden zijn er, voor welke kunnen we het beste kiezen. Dan kunt u een doelentabel maken.

Doelen	
1 Weten	1 weten wat de beste financieringsvorm is voor FEKER 2 B.V.
	2 weten wat financiering is
	3 weten welke financieringsvormen er bestaan
2 Doen	4 een beslissing nemen over de financiering van FEKER 2 B.V.
	financieringsvormen vergelijken
3 Vinden	vinden dat FEKER 2 B.V. gefinancierd moet worden
	vinden dat hij de beslissing moet nemen

voorbeeld 1.5 Een doelentabel

Bepaal bij welke lezers u uw doelen wilt bereiken

De lezer is de andere kant van het verhaal. Om hem is het allemaal begonnen, bij hem zult u de doelen moeten zien te bereiken.

Deze module leert u de verwachtingen en de kennis, vaardigheden en meningen (KV&M) per tekst -per eenheid van distributie- te verzamelen. De methode is ook geschikt om verwachtingen en KV&M te bepalen van lezers van een reeks teksten, of van lezers van een soort teksten.

U kunt de verwachtingen en de KV&M bepalen van de lezers van een reeks teksten die de introductie van een geheel vernieuwde zeep begeleiden. Elke introductietekst zal van een aantal van die verwachtingen en van de omschreven KV&M uit moeten gaan.

U kunt ook de verwachtingen en de KV&M vaststellen voor alle offertes, of voor alle klachtenbrieven die uw organisatie beantwoordt. Elke offerte of klachtenbrief zal van die verwachtingen en van de omschreven KV&M uit moeten gaan.

voorbeeld 1.6 Doelen voor reeksen of soorten.

De parafant is geen lezer

Verwar uw lezers niet met de parafanten: die zitten ergens op het distributiekanaal, de lezers zitten aan het andere eind.

U wilt uw doelen bij uw lezers bereiken. Om uw lezers te bereiken zult u soms om -of door- uw parafant heen moeten graven. Maar dat is niet uw doel.

Uw lezer verwachting iets van uw tekst

Een lezer heeft altijd bepaalde verwachtingen van een tekst. Hij verwacht in ieder geval antwoord op de vraag waarom deze tekst in zijn in-bakje terechtgekomen is, en wat hij er mee aan moet: wat de schrijver van hem wil. U zult uw doelen aan de verwachtingen van de lezers aan moeten passen. U hebt pas iets te willen wanneer de lezers u iets willen laten willen.

Drie soorten verwachtingen

Zakelijke schrijvers hanteren drie soorten doelen, zakelijke lezers hebben drie soorten verwachtingen. Ze verwachten dat de schrijver hen met een tekst wil informeren, instrueren en overtuigen.

Soort	ik moet iets	als de schrijver zijn doel bereikt, dan
<i>informeren</i>	weten	weet ik ....
<i>instrueren</i>	doen	zal ik ...

overtuigen

vinden

vind ik ...

Einde preview